

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет ветеринарної медицини
Кафедра акушерства і хірургії

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Скрипнюк Валерія Володимирівна

УДК 619:636.7:636.082.454

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**Несправжня вагітність у сук : поширення, діагностика та
порівняльна ефективність різних схем лікування**

211 Ветеринарна медицина

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело.

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Ковальова Людмила Олександрівна
к. вет. н., старший викладач
Ковальов Павло Вікторович
к. вет. н., доцент

Житомир - 2021

АНОТАЦІЯ

Скрипнюк В. В. Несправжня вагітність у сук : поширення, діагностика та порівняльна ефективність різних схем лікування. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 211 – ветеринарна медицина. – Поліський національний університет, Житомир 2021.

Зміст анотації. Протягом 2018-2020 років було проведено дослідження собак з ознаками несправжньої вагітності, які надходили на лікування до клініки ветеринарної медицини Поліського національного університету. В магістерській роботі описано поширення даної патології серед собак в місті Житомирі. Встановлено, що найчастіше несправжня вагітність діагностується у карликових та декоративних порід собак, таких як йоркширський тер'єр (15 голів), російський той-тер'єр (10 голів), карликовий пінчер (5 голів), чіхуахуа (6 голів), середніх – американський та англійський кокер-спаніель (9 голів), боксер (3 голови) та великих – лабрадор (3 голови), німецька вівчарка (4 голови).

Результати загального аналізу крові показали незначне зниження кількості еритроцитів ($6,3 \pm 0,27$ та $5,8 \pm 0,41$ Т/л), яке було відносно контрольної групи але все одне є нормою для собак та гемоглобіну ($100,3 \pm 8,47$ та $105,6 \pm 3,33$ г/л). У сук обох дослідних груп виявляли незначне підвищення кількості лейкоцитів ($12,2 \pm 1,86$ та $13,5 \pm 4,27$ Г/л). На нашу думку, підвищення кількості лейкоцитів у крові хворих сук виникло на основі лактації та застійних явищ молочної залози та у деяких особин прояву маститу.

Досліджували терапевтичний ефект від застосування препаратів «Ковінан» - перша група тварин, «Лакто стоп» та «Калмвет» друга група тварин. Порівнювали: тривалість терміну реабілітації тварин, якість лікувального ефекту, наявність побічних ефектів, припинення лактації та нормалізацію психоемоційного стану тварини.

Ключові слова : калмвет, ковінан, кров, лактостоп, лікування, несправжня вагітність, собаки, ультразвукова діагностика.

ABSTRACT

Skrypniuk V. V. False pregnancy in she-dog: distribution, diagnosis and comparative effectiveness of different treatment regimens. - Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for a master's degree in specialty 211 - Veterinary medicine. - Polissya National University, Zhytomyr 2021.

During 2018-2020, a study was conducted on dogs with signs of false pregnancy, who were admitted for treatment to the veterinary clinic of Polissya National University. The master's thesis describes the spread of this pathology among dogs in the city of Zhytomyr. It has been established that false pregnancies are most often diagnosed in dwarf and ornamental dog breeds, such as the Yorkshire Terrier (15 heads), the Russian Toy Terrier (10 heads), the Dwarf Pinscher (5 heads), the Chihuahua (6 heads), and the middle - American and English Cocker Spaniel (9 heads), boxer (3 heads) and large - Labrador (3 heads), German Shepherd (4 heads). The results of the general analysis of blood showed a slight decrease in the number of erythrocytes (6.3 ± 0.27 and 5.8 ± 0.41 T / l), which was relative to the control group but still normal for dogs and hemoglobin ($100.3 \pm 8,47$ and 105.6 ± 3.33 g / l). In bitches of both experimental groups showed a slight increase in the number of leukocytes (12.2 ± 1.86 and 13.5 ± 4.27 G / l). In our opinion, the increase in the number of leukocytes in the blood of sick bitches arose on the basis of lactation and congestion of the breast and in some individuals the manifestation of mastitis. The therapeutic effect of the use of drugs "Kovinan" - the first group of animals, "Lacto stop" and "Kalmvet" the second group of animals was studied. We compared: the duration of rehabilitation of animals, the quality of the therapeutic effect, the

presence of side effects, cessation of lactation and normalization of the psycho-emotional state of the animal.

Key words: kalmvet, kovinan, blood, lactostop, treatment, false pregnancy, dogs, ultrasound diagnostics.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	6
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	10
1.1. Онтогенез статевого апарату самок дрібних тварин	10
1.2. Несправжня вагітність у сук	11
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ	16
2.1. Матеріали і методи досліджень	16
2.2. Характеристика місця виконання роботи	17
2.3. Результати власних досліджень	18
2.3.1. Розповсюдження несправжньої вагітності	18
2.3.2. Діагностика та клінічні прояви феномену несправжньої вагітності у сук	20
2.3.3. Гематологічний і біохімічний склад крові сук за несправжньої вагітності	26
2.3.4. Лікування сук хворих на несправжню вагітність	29
Висновки до розділу 2	34
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	35
Висновки до розділу 3	39
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

АлАТ	Аланінамінотрансераза
АсАТ	Аспартатамінотрансфераза
ЛДГ	Лактатдегідрогеназа
ГГТ	Гамма-глутамілтрансфераза
ЛФ	Лужна фосфатаза
УЗД	Ультразвукова діагностика

ВСТУП

В житті людей особливе місце належить дрібним домашнім тваринам, кішкам та собакам. При тісному контакті з людиною вони стають членами сім'ї і вимагають щоденної турботи та ласки до себе [1-3].

Серед багатьох причин, що негативно впливають на розведення собак, є захворювання, при яких уражається репродуктивна система. В умовах міст, коли собак утримують у квартирах і не використовують для репродукції, вони часто хворіють. Змінюється їх поведінка і ритм та прояви статевого циклу. Останнім часом, коли собакам широко використовують гормональні препарати, виникають ще більші зрушення і спотворення статевого циклу [1-5].

Несправжня вагітність у сук досить поширене захворювання якому лише в останні роки почали приділяти значну увагу. Багато хто з науковців досі не розуміє причин виникнення такого явища. Одні вважають що це захворювання інші ж навпаки – феноменом прояву статевого циклу. Але несправжня вагітність швидше специфічний стан, а не якась аномалія. Вона зустрічається зовсім у різних тварин, хоча саме у собак виражена найбільш яскраво[1-3, 5-10].

Зміни в організмі самки, які виникають під час несправжньої вагітності досить характерні і часто призводять до порушень з боку репродуктивної системи, молочної залози і психіко-емоційного стану тварини. Відсутність адекватного та ефективного лікування призводить з часом до досить великої кількості ускладнень. Такі ускладнення, як піометра, мастит, мастопатія можуть призвести в майбутньому до нездатності самки до репродукції та навіть загибелі тварини [10-15].

Тому, в даній роботі, ми ставили на меті дослідити зміни в організмі самок які виникають під час даної патології та знайти ефективний метод лікування, який буде мати менше побічних дій на репродуктивну систему і молочну залозу самок дрібних тварин.

Завдання роботи : встановити поширеність несправжньої вагітності серед собак в місті Житомирі, охарактеризувати основні клінічні ознаки та провести

ультразвукову діагностику несправжньої вагітності, встановити зміни в крові при загальному та біохімічному аналізі крові, дослідити терапевтичну ефективність різних методів лікування.

Предмет та об'єкт дослідження: собаки з ознаками несправжньої вагітності, які надходили на лікування до ветеринарної клініки, різної породи та віку

Методи дослідження. клінічні, діагностичні (ультразвукова діагностика), гематологічні та біохімічні, а також статистичні методи досліджень.

Перелік публікацій автора за темою дослідження:

1. Скрипнюк В. В., Ковальова Л. О., Ковальов П. В. Розповсюдження несправжньої вагітності у сук в м. Житомир. *Сучасні аспекти лікування і профілактики хвороб тварин* : матеріали IV Всеукраїнської наук.-практ. інтернет - конф., 15-16 жовтня 2020 р. Полтава., 2020. С. 142–143.

2. Ковальова Л. О., Скрипнюк В. В., Строга С. М. Клінічні ознаки несправжньої вагітності (псевдоциезу) у сук. Наукові читання 2020. *Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини* : матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. конф., 10 грудня 2020 р. Житомир., 2020. С. 115–118.

3. Скрипнюк В. В. Ефективність застосування «Лактостоп» для лікування несправжньої вагітності у сук. *Наукові здобутки студентської молоді у ветеринарії* : матеріали XXII-ї всеукраїнської наук.-практ. конф. Магістрів та бакалаврів, 22 січня 2021 р. Житомир., 2021. С. 75–78.

Практичне значення отриманих результатів: проаналізовано основні клінічні ознаки, які виникають при несправжній вагітності у сук, встановлено поширення та зміни в крові у сук хворих на дану патологію та досліджено ефективність різних схем лікування. Всі отримані результати власних досліджень використовуються в навчальній та науковій діяльності кафедри акушерства і хірургії Поліського національного університету.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота викладена на 44 сторінках комп'ютерного тексту і складається з вступу, огляду літератури, матеріалів і методів, результатів власних досліджень, висновків з пропозиціями, а також списку джерел який становить 4 джерел. Текст ілюстрований 3 таблицями та 6 рисунками.

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Онтогенез статевого апарату самок дрібних тварин

Онтогенез – індивідуальний розвиток організму, сукупність послідовних морфологічних, фізіологічних та біохімічних перетворень, які проходить організм від моменту його зародження до кінця життя. Історія вивчення онтогенезу тварин починається з робіт стародавньо-грецьких вчених Гіпократата та Аристотеля. Починаючи з кінця 18 століття особливо в 19 і 20 століттях основна увага була звернена на вивчення зародкового періоду онтогенезу [4-15].

Одною з перших теорій спадковості – гіпотеза пангенезиса – належала Ч. Дарвіну, який вважав, що всі соматичні клітини беруть участь в утворенні статевих клітин при допомозі маленьких частинок-геммул [15-22].

За даними Ohno, статеві органи утворюються тільки із статевих клітин, тому що статеві клітини на ранніх стадіях пренатального періоду онтогенезу відокремлюються від соматичних.

Нусбаум був прихильником концепції екстрагонадного походження статевих клітин, згідно яких статеві клітини виникають на ранніх стадіях ембріонального розвитку поза статевими залозами а потім мігрують в гонади, які формуються.

Вейсман вважав, що статеві клітини являються єдиними носіями зародкової плазми, яка в незміненому вигляді передається в ряду поколінь та забезпечує спадковість відповідних даному виду ознак [15, 23, 28, 30].

Я. Д. Киршенблат, аналізуючи літературні дані, стверджує, що статеві клітини утворюються поза статевими залозами з подальшою міграцією до них.

Міграція первинних статевих клітин відбувається різними шляхами. У птахів переважно з током крові, у риб – за рахунок амебоїдних рухів. У собак та кішок первинні статеві клітини мігрують шляхом пасивного переміщення в

результаті рухів пластів рухливих тканин, з током крові та шляхом активного руху. [9-15]

На думку Я. Д. Киршенבלата, статеві гонади утворюються під час ембріонального розвитку у вигляді двох повздовжніх складок циліндричного епітелію на поверхні первинних нирок. Середня частина кожної складки перетворюється у статеву залозу, а з краніальних ділянок складок утворюється підвішуюча зв'язка, з каудальних – власні зв'язки яєчників. Перетворення індіферентних гонад у яєчники або сім'яники починається з моменту міграції до них первинних статевих клітин [24-26].

У всіх організмів, які мають вторинну порожнину тіла, у її стінці розвиваються гонади. Встановлено, що на ранніх етапах розвитку зародок має дві пари статевих протоків: вольфові та мюллерові протоки.

Статеві гонади (чоловіча та жіноча) складаються з мозкової та коркової речовини. Під час подальшого розвитку яєчника мозкова речовина дегенерує, а також відбувається диференціація кори, яка перетворюється у власну тканину яєчника. В утворенні сім'яника навпаки: відбувається розростання та диференціація мозкової речовини, а кора зникає [6-11].

Мюллерові протоки з'являються одночасно і розміщуються паралельно з вольфовими протоками. Під час розвитку в гонадах жіночого зародка вольфові протоки дегенерують, а мюллерові протоки перетворюються в яйцеводи, матку та частину піхви. Піхва утворюється з термінальних ділянок мюллерових протоків та горбиків.

Каудальні ділянки мюллерового каналу впадають у сечостатевий синус і з них утворюється лійка, яєчники і маткові труби. Матка у кішок та сук належить до двороздільних [12, 13].

1.2. Несправжня вагітність у сук

За даними Шевелева Е. В. несправжня вагітність – це не захворювання та не аномалія, це стан, пов'язаний з гормональним дисбалансом, що настає на

4-9 тиждень після тічки. На думку автора, не дивлячись на те чи була сука запліднена чи ні, після тічки в її організмі відбуваються ті самі гормональні зміни, що і при вагітності. Встановлено, що при несправжній вагітності знижується рівень прогестерону, а пролактин, значно підвищується. Отже, в організмі тварини виникають зміни характерні для фізіологічної вагітності і стан психічний тварин змінюється. Також, є думка, що несправжня вагітність у собак допомагає безпритульним тваринам вигодовувати інших цуценят в зв'язку з загибеллю лактуючої суки [35-40].

Є повідомлення, що дана патологія зустрічається не лише у собак але й у кішок, кролиць та тхорів. Більшість дослідників вважають, що основні зміни які виникають в організмі самок при несправжній вагітності залишаються лише на психоемоційному стані, тобто у тварин дуже яскраво виражений материнський інстинкт. Тому, автори вважають, що несправжню вагітність потрібно розглядати як взаємозв'язок між психічними та нейро-гуморальними змінами які відбуваються в організмі самок, яка спрямована лише на готовність організму стати матір'ю [1-3, 5-15, 33-40].

Також, досить велику увагу приділяють клінічним ознакам, які виникають при несправжній вагітності. Основними клінічними ознаками даного феномену вважають перш за все зміна поведінки тварин, собаки починають ховатися в різні місця, носити м'які іграшки, повідомляється також про незначні виділення з статевої щілини та виділення секрету з молочних залоз. Статева щілина стає дещо незначно збільшеною, набрякає слизова оболонка та набуває темно-рожевого кольору [33-40].

Для точного встановлення діагнозу на несправжню вагітність більшість дослідників рекомендують проводити диференційну діагностику. Щодо лікування даного феномену думки авторів розходяться в поглядах. Одні автори вважають за доцільне лише оперативне лікування даної патології у сук, які не несуть породної цінності, інші ж навпаки вважають, що дану патологію необхідно лікувати лише консервативним шляхом. А більшість авторів взагалі

не вважають за доцільне проводити лікування даної патології. Однак, якщо несправжня вагітність у тварини чи іншої тварини виникає практично кожен раз, то вона може бути причиною виникнення серйозних порушень в організмі самок. Дуже часто, як ускладнення даної патології розвивається мастит, а часто повторювані мастити призводять до розвитку доброякісних та злоякісних пухлин. Також, часто зустрічається таке ускладнення як піометра або ендометрит, тому дану патологію необхідно лікувати [7-12, 1-22, 36-38].

Щодо оперативного лікування сук існують одні рекомендації, що оваріогістеректомія не проводиться під час клінічних ознак несправжньої вагітності так як може лише загострити стан тварини, а повинна проводитися через місяць після зникнення клінічних ознак.

Консервативне лікування повинно проводитись лише кваліфікованим лікарем ветеринарної медицини з урахуванням індивідуальних особливостей тварини. До консервативних методів лікування найчастіше відносять введення тварині гормональних препаратів, препаратів які пригнічують синтез пролактину, препаратів для нормалізації психічного стану тварини тощо. Хоча, поряд з цим є повідомлення, що не потрібно проводити лікування несправжньої вагітності, так як це не є захворювання та патологія, а фізіологічний процес. Тому, якщо навіть не лікувати тварину то всі клінічні ознаки несправжньої вагітності поступово зникають протягом місяця після їх виникнення, а необхідно лише зкоректувати раціон, зменшити кількість рідини яку споживає тварина та надавати фізичні навантаження [7-12, 1-22, 36-38].

Також, досить широко в літературі описані способи лікування несправжньої вагітності із застосуванням лише гомеопатичних препаратів. Найчастіше застосовуються наступні препарати : оваріум композітум, оваріовіт, гормель та інші. При дослідженні їх дії було встановлено, що клінічні ознаки зникають протягом перших двох тижнів та не мають негативного впливу на загальний стан сук хворих на несправжню вагітність.

Висновки до розділу 1.

Отже, досі науковці та лікарі ветеринарної медицини не досягли однієї думки щодо несправжньої вагітності у сук. Тобто, одні вважають що це захворювання інші ж, що це є фізіологічний процес який не потребує лікування.

Симптоми даної патології у собак проявляються по різному, іноді якщо вони мало виражені, то власники тварини можуть їх навіть не помітити. Більш яскрава форма несправжньої вагітності у собак – виражене збільшення молочних залоз і поява лактації, росте живіт, тварини починають створювати гнізда, з'являються виділення з піхви у певних особин навіть можуть спостерігатися як перейми так і потуги, тобто всі ознаки виникаються абсолютно схожі до справжньої вагітності у сук.

Фантомна вагітність реєструється у всіх порід собак, у деяких тварин несправжня вагітність може бути після кожного астрального циклу, інші можуть взагалі наколи його не відчувати.

Діагностику даної патології як правило виконують лише при наявності характерних клінічних ознак, маючи в анамнезі відсутність спаровування тварин. Влаштування гнізда, материнська турбота над неживими об'єктами, лактація, збільшення черева та іноді стимуляція пологової діяльності, все це і є проявами несправжньої вагітності. Для більш точного встановлення даного діагнозу більшість авторів рекомендують застосовувати пальпацію черевної станки та ультразвукове дослідження статевих органів.

Щодо лікування не існує єдиної думки у більшості авторів. Одні автори вважають, що несправжню вагітність потрібно лікувати інші ж ні. З огляду літератури видно, що більшість науковців рекомендують застосовувати сечогінні засоби типу фуросемід. На їх думку, помірне обезводнення організму припинить лактацію, але даний спосіб є досить небезпечним і в практиці практично не використовується. Також існує метод стискання або пережимання молочних залоз, що через недостатність кровообігу, гальмує утворення молока.

Така методика є досить поширеною у використанні але не виключається її негативний вплив на організм через порушення кровопостачання [27-30, 33-35].

Відносно ж лікування несправжньої вагітності гормональними препаратами також існують різні думки. Встановлено, що естрогени в великій кількості викликають анемію і тромбоцитопенію, а повторне або тривале їх застосування призводить до вагінітів. Оскільки, більшістю науковців доведено негативний вплив гормонів на організм тварин, тому все частіше для лікування застосовують гомеопатичні засоби.

РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Матеріал і методи досліджень

Магістерська робота присвячена вивченню проявів несправжньої вагітності у собак, діагностика та лікування яких проводили на клініці дрібних тварин Поліського національного університету. Дослідженню підлягали собаки в яких при клінічному огляді було встановлено несправжню вагітність, як правило це були собаки різних порід, розмірів та віку. Дослідження проводили в період з 2018 по 2020 рік включно. За період два роки нами було досліджено 55 собак з несправжньою вагітністю, але більш детально досліджували лише 10 тварин, яких попередньо було поділено на дві групи.

Основними методами досліджень були: клінічні, лабораторні, ультразвукова діагностика та статистичні. Перед тим як приступити до огляду тварин, нами детально було зібрано анамнез. У власників хворих тваринт виясняли точний вік тварин, кількість вагітностей і чи були вони взагалі, коли була остання тічка та її тривалість, чи нормально протікала тічка та чи була у тварин в'язка. Після детального збору анамнезу приступали до клінічного огляду, який проводили за такою схемою: визначення габітусу, дослідження видимих слизових оболонок, дослідження волосяного покриву, шкіри та підшкірної клітковини, дослідження лімфатичних вузлів, вимірювання температури тіла, пульсу та дихання. Далі проводили дослідження тварини за окремими системами: серцево-судинна, дихальна система, шлунково-кишковий тракт, нервова система, сечостатева система.

Для підтвердження або виключення несправжньої вагітності у сук проводили ультразвукову діагностику органів статевої системи [26-29].

З метою встановлення загального стану хворих тварин та змін, які можуть виникати у них проводили лабораторні дослідження крові. Кров досліджували в лабораторії факультету ветеринарної медицини за допомогою аналізаторів, за загальноприйнятими методиками [30 - 32].

Для аналізу ефективності лікування сук з ознаками несправжньої вагітності

Тваринам першої групи назначали пролігестон «Ковінан» в дозі 10-33 мг/кг живої ваги тварини, ін'єкцію виконували внутрішньом'язево, кратність введення - одноразово.

Тваринам другої групи з метою пригнічення лактації «Лакто-стоп» в дозі 0,1 мл * 1 раз на добу per os протягом 4-6 діб, надалі при наявності лактації прийом було продовжено до 10 діб. З метою корекції поведінки тварини призначали «КалмВет» згідно інструкції.

Статистична обробка результатів досліджень. Визначення статистичних параметрів отриманих результатів проводили за допомогою електронних таблиць Microsoft Excel. Порівняння середніх величин виконували, користуючись t – критерієм Ст'юдента з вірогідністю 5%. Результати середніх значень вважали статистично вірогідними при $P < 0,05$ - *, $P < 0,01$ - **, $P < 0,001$ - ***.

2.2. Характеристика місця виконання роботи

Навчально-науково-виробнича клініка є установою ветеринарної медицини для здійснення профілактичних, діагностичних та лікувальних заходів у дрібних тварин. Розташована в м. Житомир, вул. Корольова 39. Графік роботи: кожен день, без обіду та вихідних з 8 години ранку до 20 години вечора.

Штат клініки: п'ять лікарів-ординаторів, два санітара та касир. Всі лікарі мають вищу освіту, а чотири з них є кандидатами ветеринарних наук. На клініці, в якості помічників кожного дня чергують студенти 2-5 курсів факультету ветеринарної медицини.

Клініка має два прийоми, в яких є хірургічні столи, маніпуляційні столики, мікроскоп, ультразвуковий апарат. В реєстратурі є стіл для документації, касовий апарат. Стіни та підлога викладені плиткою, підлога під нахилом, в центрі знаходиться операційний стіл « Виноградова » для дрібних тварин, над ним безтіньова лампа , так само є три столи для інструментів та ліків, шафа для інструментів, кварцові лампи для дезінфекції приміщень.

2.3. Результати власних досліджень

2.3.1. Розповсюдження несправжньої вагітності

За даними занесеними до журналу реєстрації хворих тварин за період 2018 – 2020 рік було зареєстровано всього 55 випадків несправжньої вагітності у сук. А саме в 2018 році було – 15 хворих тварин, в 2019 році – 25 тварин та в 2020 році – 15 тварин. Враховуючи дані більшості авторів, що дана патологія зустрічається у всіх видів тварин нами було проведено аналіз порід в яких за період з 2018 по 2020 рік найчастіше зустрічалась дана патологія.

За отриманими даними найчастіше дана патологія зустрічається у карликових та декоративних порід собак, таких як йоркширський тер'єр (15 голів), російський той-тер'єр (10 голів), карликовий пінчер (5 голів), чихуахуа (6 голів), середніх – американський та англійський кокер-спаніель (9 голів), боксер (3 голови) та великих – лабрадор (3 голови), німецька вівчарка (4 голови) (рис. 2.3.1).

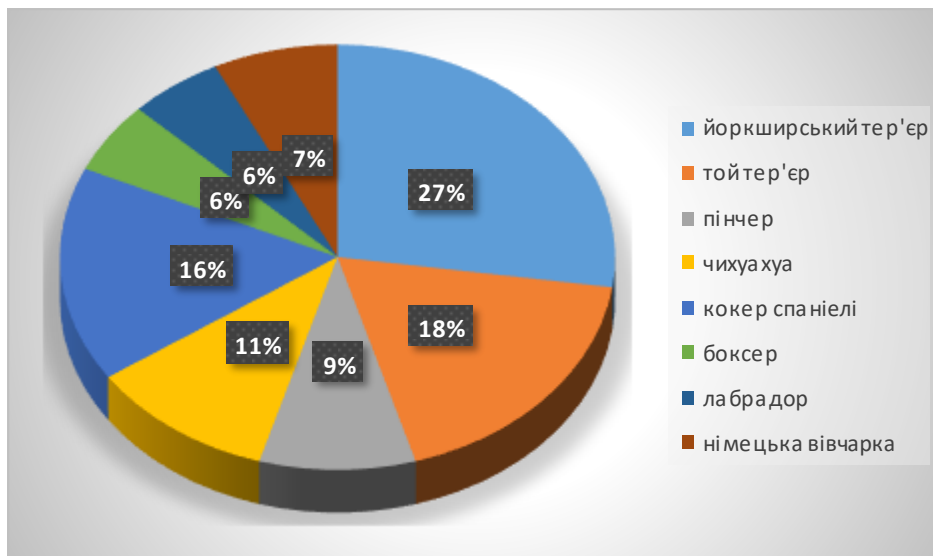

Рис. 2.3.1. Розповсюдження даного феномену «Несправжня вагітність» серед собак різних порід.

Отримані нами результати досліджень не суперечать раніше отриманим даним інших науковців і вказують на те, що дійсно даний феномен зустрічається в різних порід собак. На нашу думку, даний розподіл між різними

породами собак показує лише найбільш часті породи тварин, які зустрічаються в даній місцевості і не свідчать про породну схильність до даної патології.

Отже, встановлено, що найчастіше дана патологію зустрічається у собак породи йоркширський тер'єр і становить 27% від загальної кількості тварин, 18% у собак породи той-тер'єр, 11% - у собак породи чихуахуа, 16% - англійський та мериканський кокер спаніель та в значно меншому відсотковому відношенні зустрічається у собак середніх та крупних порід.

Оскільки, більшість дослідників вважають, що при несправжній вагітності не лише відбуваються зміни на фізіологічному рівні але й на психічному за рахунок незадоволення материнських потреб, автори прийшли до висновку що дана патологія найчастіше зустрічається у сук надмірно емоційних, здатних по психічних розладів та тварин які за рахунок гри та різних емоцій не можуть виплеснути енергію [35-39].

Враховуючи той факт що у сук між шостим та дванадцятим тижнем після еструсу значно починає знижуватись гормональна активність жовтого тіла. Внаслідок у тварини розблоковується виділення з гіпофізу ПРЛ, який і викликає зміни в поведінці тварин та зміни фізіологічного стану. Гормон пролактин безпосередньо діє на молочні пакети та готує їх до лактації. Тому, нами було проведено дослідження, яке стосувалося терміну виникнення даної патології від моменту останньої тічки.

На рис. 2.3.2. показано через який термін у 55 хворих тварин виникла дана патологія. Аналізуючи дану діаграму нами було встановлено, що даний феномен спостерігали у сук – в середньому через 30 -60 діб від останньої тічки.

Наші отримані результати не суперечать літературним даним і перебувають у проміжку від 4 до 9 тижнів. Тому, можна зробити висновок, що не дивлячись на те, чи була самка запліднена чи ні після тічки в її організмі відбуваються ті самі гормональні зміни, що і при вагітності [36-40].

Також нами було проаналізовано та вивчено вік собак в якому найчастіше виникає несправжня вагітність. Наші дослідження показали, що найчастіше

ознаки захворювання спостерігали у сук віком від 2-4 років – 58 %, віком 7 місяців – 1,9 роки – 35 %, а у сук віком 4 – 9 років лише 7 %. Отже, як бачимо з отриманих даних найчастіше клінічні ознаки спостерігаються у сук репродуктивного віку, і лише поодинокі випадки у сук більш старшого віку.

Рис. 2.3.2. Термін виникнення феномену «несправжня вагітність» у собак від моменту останньої тічки.

2.3.2. Діагностика та клінічні прояви феномену несправжньої вагітності у сук

Результати наших досліджень були опубліковані у збірнику Наукові читання 2020 Поліського національного університету [1-3].

Перш за все ми досліджували та аналізували поведінкові зміни в організмі самок з несправжньою вагітність. Було встановлено, що у 89 % тварин власники спостерігали «організацію гнізда» та збирання і ховання іграшок, а у 11% лише збирання та ховання іграшок.

Щодо материнської агресії, то її спостерігали лише у 3% сук, інколи агресію проявляли 15% тварин та 82 % тварин жодного разу не проявляли агресію.

Відносно активності тварин, то 62 % тварин були легко збудливими, гіперактивними, а 38 % тварин мали таку ж саму активність, як і до проявів несправжньої вагітності.

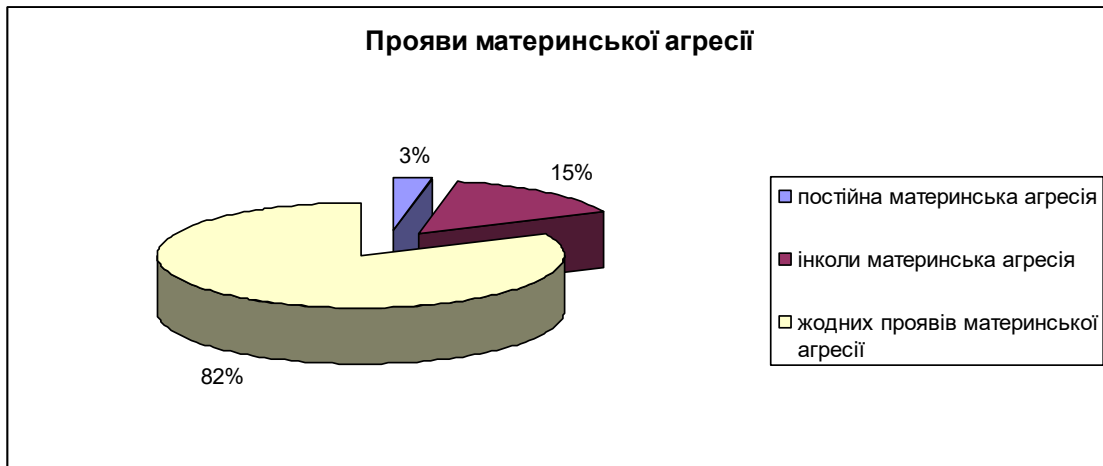

Рис. 2.3.3. Статистичні дані, щодо прояву материнської агресії у сук при несправжній вагітності

Також, нами було проаналізовано прояви щодо втрати апетиту тваринами і встановлено, що лише 2% від всіх досліджуваних тварин мали знижений апетит, у 80 % тварин апетит був як завжди і лише у 18 % дещо знизився.

В літературі описується інформація, що суки з несправжньою вагітністю досить часто набирають лишню вагу. Нами було проведено опитування власників, щодо зміни ваги тварин і встановлено, що лише у 15 % тварин дійсно збільшилась вага та з'явився живіт, а у решти тварин 85 % вага була стабільна протягом тривалого часу.

При клінічному огляді тварин були виявлені зміни в молочній залозі, а саме її набряк та поява лактації – 98 %, і лише у 2 % була відсутня лактація.

У 2 % тварин були майже непомітні виділення з петлі, прозорого кольору без запаху.

Отже, аналізуючи клінічні ознаки які виникають при несправжній вагітності можна зробити висновок, що дана патологія і не така вже і нешкідлива. Оскільки в першу чергу в молочній залозі відбуваються зміни, які характеризуються її набряком та появою псевдолактації. Накопичення навіть незначної кількості молока може призвести до розвитку запалення тобто маститу, а іноді й до виникнення абсцесу молочної залози. Окрім того такий стан молочної залози дуже часто призводить до утворення сполучної тканини в так званого розвитку мастопатії з утворенням різного роду ущільнень та кіст, які в свою чергу через певний період часу можуть перероджуватися у злоякісні пухлини і тим самим призводити до передчасної загибелі тварини.

Так нами було виявлено, що у 2 % відсотків тварин спостерігали незначні прозорі виділення з статевої щілини, що свідчить про підвищення секреції ендометрію, яке може стати причиною виникнення гідрометри. Ще одним з дуже частих ускладнень несправжньої вагітності є піометра, яка виникає за рахунок потрапляння патогенних мікроорганізмів в порожнину матки, а підсилена секреція слизової оболонки останньої є гарним місцем для її життєдіяльності. Тому, на нашу думку лікування несправжньої вагітності необхідно проводити завжди і мати на меті профілактику новоутворень молочної залози.

Симптоми несправжньої вагітності у 10-ти піддослідних собак проявлялися по різному. Так, при зверненні до лікаря ветеринарної медицини більшість господарів тварин скаржились на те, що собаки почали нервувати, скавчати, вити, відмовлятися від їжі, дві тварини почали проявляти немотивовану агресію.

У всіх дослідних тварин збільшились молочні пакети і при надавлюванні на сосок виділялась речовина білого або прозорого кольору. Більшість тварин носилися з своїми іграшками, охороняли їх, не давали можливості підходити власникам до так званого їхнього «гнізда».

У п'яти тварин були майже непомітні виділення з петлі. Більш яскрава форма несправжньої вагітності була виявлена у собак карликових порід. У даних тварин спостерігали виражене збільшення молочних залоз і появу молока в молочних пакетах, колір якого був від прозорого до білого кольору, також спостерігали збільшення живота, всі тварини готували собі гніздо, також були наявні виділення з піхви, також спостерігали несильні за силою перейми і потути (рис. 2.3.4-2.3.5).

Більшість авторів звертають увагу на зміни, які відбуваються в організмі самок при несправжній вагітності. Клінічні ознаки даного феномену різняться і характеризуються пригніченням загального стану, зниженням або повною відсутністю апетиту, незначними виділеннями з статевої щілини, які мають або кров'янистий або серозно-слизові виділення, у деяких тварин, кульгавість та скованість рухів. Статева щілина збільшена, набрякла, слизова оболонка піхви набрякла, гіперміювана, темно-рожевого кольору. Молочні залози можуть бути злегка припухлими або значно збільшеними з наявністю молочного секрету в незначній кількості.

Рис. 2.3.4. Зовнішній вигляд собаки породи той - тер'єр, вік 3 роки з ознаками несправжньої вагітності.

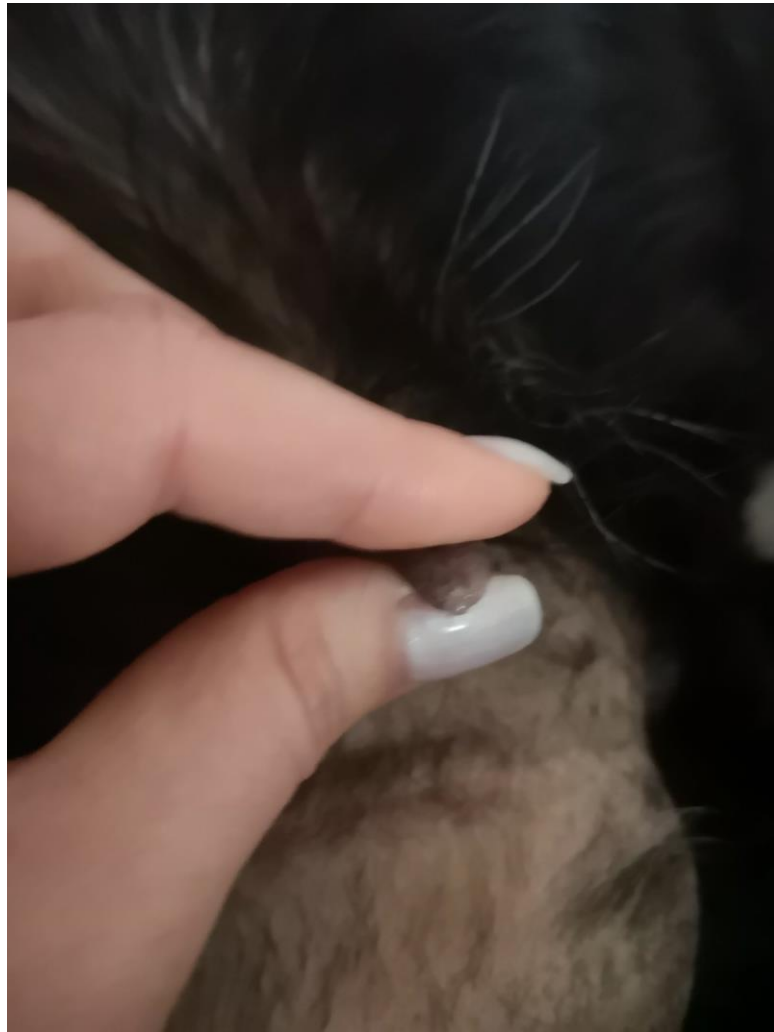

Рис. 2.3.5. Наявність прозорого молочного секрету у суки породи лабрадор.

Власне, всі ці ознаки притаманні і нормальній вагітності, тому у господарів тварин з'ясовували чи була у тварини планова в'язка. Якщо собаку не в'язали далі з'ясовували чи має тварина вільний вихід на вулицю який не контролюється власниками [36-38].

Далі для більш точної діагностики застосовували пальпацію черевної стінки та ультразвукове дослідження статевих органів. Для ультрасонографії використовували прилад Scanner 200 фірми «Pie Medical» та прямолінійний датчик з частотою 7,5 МГц. Дослідження виконували транскутанно у В-режимі. Для проведення транскутанного ультрасонографічного дослідження у тварин видаляли шерстяний покрив у ділянці черевної стінки та змащували шкіру контактним гелем [26-29].

Дослідження розпочинали з пошуку сечового міхура, який служив анатомічним і акустичним орієнтиром. Датчик зміщували убік від сечового міхура і досліджували матку у ділянці черевної стінки за останніми пакетами молочної залози [26-29].

Ультразвукове дослідження проводили з метою візуальної оцінки морфофункціонального стану матки. На основі визначених відмінностей між ехограмами у здорових і хворих собак проводили опис характерних змін ехоструктур матки як диференціальних показників хвороб чи вагітності. При наявності вагітності у собак вже з 15 дня в порожнині матки при ультразвуковому дослідженні виявляють міхур заповнений анехогенною рідиною, діаметр при цьому від 1 до 2 мм, а вже з 30 дня можна чітко побачити наявність ембріону. При УЗД діагностиці у сук з несправжньою вагітністю візуалізувалися роги матки з незначною кількістю рідини у їх просвіті, також анехогенного характеру, але плоди були відсутні. Стінка рогів матки була дещо потовщеною, а у яєчниках візуалізувалися жовті тіла, які утворилися після овуляції фолікулів.

Також, у 20 % досліджуваних тварин при ультразвуковому дослідженні яєчників ми виявляли поодинокі кісти яєчників, діаметр яких коливався в межах від 1 до 2 см. На думку авторів [35-40] фолікулярні кісти найчастіше виникають у сук які ніколи не народжували та старше 5-ти років і складають 16%.

Враховуючи те, що у собак клінічні ознаки виникали через 30-60 діб після закінчення течки і не завжди можливо виключити в'язку тварини, то ультразвукове дослідження дало нам можливість виключити фізіологічну вагітність.

Тому, на нашу думку всі собаки з ознаками несправжньої вагітності повинні проходити ультразвукове дослідження статевих органів з метою виключення перш за все фізіологічної вагітності, далі повинна бути проведена

морфологічна оцінка стану матки та яєчників з виключенням можливих патологій.

2.3.3. Гематологічний і біохімічний склад крові сук за несправжньої вагітності

Дослідження проведено на 10-ти хворих суках, різного віку та породи.

Більшість дослідників вважають, що несправжня вагітність це не патологія і не потребує лікування, але існують і думки, що дана проблема є хворобою і потребує негайного лікування. Тому, ми проводили гематологічне та біохімічне дослідження з метою встановлення змін в крові, які відбуваються у тварин при несправжній вагітності.

До початку лікування від собак обох дослідних груп відбирали кров для гематологічного та біохімічного дослідження (табл. 2.3.1. – 2.3.2).

При гематологічному дослідженні крові від сук обох груп (табл. 2.3.1) до лікування відмічали незначне зниження кількості еритроцитів ($6,3 \pm 0,27$ та $5,8 \pm 0,41$ Т/л), яке було відносно контрольної групи але все одне є нормою для собак та гемоглобіну ($100,3 \pm 8,47$ та $105,6 \pm 3,33$ г/л).

У сук обох дослідних груп виявляли незначне підвищення кількості лейкоцитів ($12,2 \pm 1,86$ та $13,5 \pm 4,27$ Г/л). На нашу думку, підвищення кількості лейкоцитів у крові хворих сук виникло на основі лактації та застійних явищ молочної залози та у деяких особин прояву маститу.

Таблиця 2.3.1.

Показники крові сук хворих на несправжню вагітність

Показники крові	Дослідні групи		Контрольна група
	Перша дослідна група, n=5	Друга дослідна група, n=5	
Еритроцити Т/л	$6,3 \pm 0,27$	$5,8 \pm 0,41$	$7,0 \pm 0,2$

Лейкоцити Г/л	12,2 ± 1,86	13,5 ± 4,27	11,2± 0,42
Гемоглобін, г/л	100,3 ± 8,47	105,6 ± 3,33	145± 0,51
ШОЕ, мм/год	26,6 ± 12,65*	15,6 ± 10,36*	4,8± 0,1
Лейкоформула			
Базофіли, %	0	0	0
Еозинофіли, %	2,6 ± 0,60	3 ± 1,55	5,0± 0,1
Нейтрофіли: юні, %	0	0	0
паличкоядерні, %	12,2 ± 1,28*	11,2 ± 1,62*	5,0± 0,23
сегментоядерні, %	49,0 ± 2,87*	57,2 ± 5,18	56,0± 0,62
Лімфоцити, %	35,2 ± 1,77	27,6 ± 2,14	32,0± 0,61
Моноцити, %	1,0±0,85	2,0±0,03	2,0± 0,2

Примітка: * - $p < 0,05$, ** - $p < 0,01$, *** - $p < 0,001$ порівняно з показниками до лікування

Показник ШОЕ також у всіх хворих сук був високий та відповідно становив у першої дослідної групи – $26,6 \pm 12,65$ мм/год, а в другої – $15,6 \pm 10,36$ мм/год. Причиною такого збільшення ШОЕ є яскраво виражений запальний процес в організмі хворих сук. Виявлене в лейкограмі зрушення ядра вліво теж підтверджувало перебіг запального процесу в організмі.

Незначне збільшення кількості паличкоядерних нейтрофілів у сук обох дослідних груп ($12,2 \pm 1,28$ % та $11,2 \pm 1,62$ %) теж свідчило про перебіг запального процесу в організмі хворих тварин з наростанням ознак запалення молочної залози і розвитку маститу.

При біохімічному дослідженні крові до лікування у сук (табл. 2.3.2.) першої дослідної групи кількість загального білку в крові ($60,38 \pm 3,08$ г/л) не перевищувала фізіологічних показників. У сук другої дослідної групи, на відміну від першої, спостерігали вірогідне ($79,14 \pm 2,75$ г/л) підвищення ($p < 0,001$) кількості загального білка в крові (табл. 2.3.3).

Таблиця 2.3.3.

Біохімічні показники крові сук, хворих на несправжню вагітність

M±m, n=5

Показники крові	До лікування	
	дослідна група 1	дослідна група 2
Глюкоза, ммоль/л	4,39 ± 0,61	5,23 ± 0,56
Заг. білок, г/л	60,38 ± 3,08*	79,14 ± 2,75
Заг. білірубін мкмоль/л	3,08 ± 0,12	2,88 ± 0,43
Креатинін мкмоль/л	107,21 ± 9,21*	147,5 ± 6,22
Сечовина ммоль/л	7,5 ± 0,65	8,06 ± 2,08
АлАт, Од/л	42,93 ± 4,06	55,4 ± 2,09
АсАт, Од/л	43,63 ± 9,20	69,36 ± 7,13
α -амілаза, Од/л	4613,26 ± 17,52*	5816,24 ± 248,48
ЛФ, Од/л	231,71 ± 17,71	281,87 ± 13,02
ЛДГ, Од/л	271,2 ± 5,7	275,5 ± 6,8

Примітка: * - p<0,05, ** - p<0,01, *** - p<0,001 порівняно з показниками до лікування

У сук обох дослідних груп загальний білірубін $3,08 \pm 0,12$ мкмоль/л – у першої, та $2,88 \pm 0,43$ мкмоль/л – у другої був у фізіологічних межах.

Також, у сук обох дослідних груп спостерігали незначне підвищення АлАт та АсАт відповідно $55,4 \pm 2,09$ Од/л та $69,36 \pm 7,13$ Од/л. У сук першої та другої дослідної групи вміст креатиніну та сечовини теж коливалися на рівні верхньої фізіологічної межі, а у сук другої дослідної групи спостерігали підвищення концентрації сечовини до $8,06 \pm 2,08$ Од/л, а креатиніну до $147,5 \pm 6,22$ мкмоль/л. Збільшення їх рівня в крові сук другої дослідної групи свідчить про можливість наростання інтоксикації організму.

У сук обох дослідних груп було виявлено збільшення активності α-амілази, що становила у сук першої дослідної групи $4613,26 \pm 417,52$ Од/л, а в другої – $5816,24 \pm 248,48$ Од/л.

За даними [30-32], цей фермент міститься не лише у підшлунковій та слинній залозах, але й у маткових трубах, печінці та м'язах. Вважаємо, що його

значне підвищення в крові хворих сук свідчить також про розвиток інтоксикації в усьому організмі і може бути одним з діагностичних показників початку запальних процесів у матці.

Також, спостерігали незначне збільшення лужної фосфатази ($281,87 \pm 13,02$) (табл. 2.3.2) у сук другої дослідної групи порівняно з першою ($231,71 \pm 17,71$).

У всіх дослідних тварин першої ($271,2 \pm 5,7$) і другої ($275,5 \pm 6,8$) групи спостерігали незначне підвищення в крові лактатдегідрогенази (ЛДГ). Цей фермент міститься майже в усіх тканинних структурах, але найбільша кількість – у серці, скелетних м'язах та еритроцитах. Отже, будь-яка тканинна деструкція супроводжується збільшенням активності даного ферменту. При цьому ступінь гіперферментемії залежить від глибини і поширеності процесу. Для точнішої діагностики потрібно проводити визначення 5-ти ізоферментів. Оскільки цей фермент міститься в багатьох органах і тканинах, то ймовірно його спонтанне (як значне, так і незначне) підвищення, інтерпретувати важко [30-32].

2.3.4. Лікування сук хворих на несправжню вагітність

На нашу думку, лікування несправжньої вагітності є обов'язковим з метою попередження в майбутньому розвитку пухлин молочних залоз. Пухлини молочних залоз являються найбільш розповсюдженим видом серед всіх пухлин і складають до 52%. Давно існують дані, що після двох статевих циклів пухлини починають різко збільшуватись. Під час несправжньої вагітності коли молочна залоза входить в стадію лактації ризик розвитку в майбутньому пухлин в десятки разів тільки зростає.

Тому, всі досліджувані нами тварини з яскраво вираженими клінічними ознаками були поділені на дві дослідні групи по п'ять голів у кожній. **Тваринам першої групи** назначали пролігестон «Ковінан» в дозі 10-33 мг/кг живої ваги тварини, ін'єкцію виконували внутрішньом'язево, кратність введення - одноразово.

Тваринам другої групи з метою пригнічення лактації «Лакто-стоп» в дозі 0,1 мл * 1 раз на добу per os протягом 4-6 діб, надалі при наявності лактації прийом було продовжено до 10 діб. З метою корекції поведінки тварини призначали «КалмВет» згідно інструкції.

Для аналізу ефективності терапевтичного ефекту від застосованого нами лікування досліджували за наступними показниками: термін лікування та повного відновлення тварин, якість лікувального ефекту, наявність побічних ефектів, припинення лактації та нормалізацію психоемоційного стану тварини.

Тваринам першої дослідної групи застосовували гормональний лікарський засіб, який призначений для пригнічення статевої охоти у сук та кішок, а також для профілактики або лікуванні несправжньої вагітності у сук. Даний препарат Ковінан в якості діючої речовини містить пролігестон, який є синтетичним аналогом прогестерону. Даний препарат занесений в протокол лікування несправжньої вагітності.

Тваринам другої дослідної групи для лікування застосовували препарат фірми Ari-san «Лакто-стоп». Даний препарат відноситься до групи гіпопролактинемічних препаратів. Діючою речовиною даного препарату є каберголін, що є похідним алкалоїдних ріжків і відноситься до агоністів дофамінових рецепторів пролонгованої дії. Має стимулюючу активність на дофамінові рецептори гіпоталамо-гіпофізарної системи, яка беру участь в секреції пролактину і впливає на його виділення. За даними фірми виробника, каберголін не має впливу на інші ендокринні процеси в організмі [1-3, 5-15, 33-40].

Тварини першої дослідної групи мали задовільний загальний стан, температура, пульс, дихання знаходились в фізіологічних межах. У всіх п'яти тварин через 2 доби від початку лікування покращувався апетит, нормалізувалась поведінка, зникали ознаки агресії та створення «гнізда». Лактація залишалась на тому самому рівні, місцева температура молочних залоз була підвищена, навколо ореолу сосків спостерігали почервоніння.

На 5-ту добу у всіх досліджуваних тварин все ще спостерігали припухлість молочних пакетів, незначне виділення молочного секрету. Апетит у всіх тварин був гарний.

На 7-ту добу у всіх дослідних тварин спостерігали відсутність лактації, місцева температура молочних залоз була в нормі. Господарі звернули нашу увагу на те, що тварини стали спокійними, перестали ховатися в темні місця і облаштовувати собі гнізда. Апетит був в нормі (табл.2.3.3).

У тварин другої дослідної групи покращення загального стану, нормалізацію психо-емоціоного стану, покращення апетиту та значне зменшення припухлості молочних залоз вже спостерігали на 3-тю добу.

Але у двох тварин з даної групи ще була припухлість молочних залоз і виділялось в незначній кількості молоко, тому даним тваринам було продовжено лікування до 6- ти діб.

Таблиця 2.3.3.

Терапевтичний ефект від застосованого лікування

Показники	Дослідні групи тварин	
	Перша дослідна група n=5	Друга дослідна група n=5
Друга доба лікування		
Апетит	присутній	присутній
Виділення з статевої щілини	незначні кров'яністі	прозорі, слизового характеру
Лактація	менш інтенсивна у 2-х тварин та інтенсивна – у 3-х тварин	Практично відсутня, у 2-х тварин незначні виділення
Створення «гнізда»	у двох тварин з 5 – відсутнє, у трьох тварин – менш виражене	Присутнє у 2-х тварин

Налагодження психоемоційного стану (агресивність, неспокій, скавчання)	відсутнє	відсутнє
П'ята доба лікування		
Апетит	присутній	присутній
Виділення з статевої щілини	відсутні	відсутні
Лактація	менш інтенсивна у всіх дослідних тварин, але присутня	Відсутня у 90 % тварин, а у 10 % ще є незначні виділення
Створення «гнізда»	відсутнє	відсутнє
Налагодження психоемоційного стану (агресивність, неспокій, скавчання)	Тварини ще досить неспокійні, але не агресивні, перестали скавчати	Тварини спокійні, не агресивні, перестали скавчати
Сьома доба лікування		
Апетит	присутній	присутній
Виділення з статевої щілини	відсутні	відсутні
Лактація	менш інтенсивна у всіх дослідних тварин, але присутня	Відсутня у 90 % тварин, а у 10 % ще є незначні виділення
Створення «гнізда»	відсутнє	відсутнє
Налагодження психоемоційного стану (агресивність, неспокій, скавчання)	Тварини спокійні, не агресивні, перестали скавчати	Тварини спокійні, не агресивні, перестали скавчати

Якщо аналізувати отримані дані з таблиці 2.3.3. то бачимо, що у тварин другої дослідної групи після застосування вище зазначених препаратів повне

налагодження психоемоційного стану відбулося на п'яту добу, а у тварин першої дослідної групи психоемоційний стан налагодився лише на 7-му добу, що на дві доби пізніше ніж у тварин яким застосовували Калмвет.

Відносно ж лактації, то у тварин першої групи на п'яту добу - менш інтенсивна, пальпаторно молочні залози дещо ущільнені, болючі при пальпації, а у тварин другої групи - вже на 3-тю добу була відсутня лактація у 90 % тварин і лише у 10 % дослідних тварин молочна залоза – інтенсивна, яскраво виражене ущільнення молочних залоз, місцева температура підвищена, при пальпації відмічається болючість молочних залоз, при надавлюванні на сосок виділяється коричневого кольору молочний секрет. На сьому добу у тварин другої групи – відсутність лактації у 90 % тварин, а у 10 % тварин виділення стали прозорими але все ще були наявними, у тварин ж першої групи виділення з молочної залози були ще у 100 % тварин.

Отже, можна зробити висновок, що у тварин другої дослідної групи яким застосовували «Лакто стоп» та «Калмвет» повна стабілізація психоемоційного стану відбулась на п'яту добу, що на 2 доби раніше ніж у тварин першої дослідної групи. Враховуючи той факт, що у 10 % тварин другої дослідної групи все ще були виділення з молочної залози прозорого кольору даним тваринам було продовжено лікування до 10 діб. Повна відсутність молоковіддачі припинилась лише через 10 діб після початку застосування Лакто стоп.

Враховуючи той факт, що тваринам першої дослідної групи застосовували гормональний препарат Ковінан, всі тварини протягом місяця після лікування проходили періодичне обстеження у лікарів. Нажаль через 30 діб після лікування, в клініку звернулися господарі собаки (першої дослідної групи) породи той-тер'єр зі скаргами, що ущільнення на передніх молочних пакетах не зникло, хоча і припинилась лактація. Нами при огляді, було встановлено, що у тварини виникла кістозно-фібриозна дисплазія молочних пакетів. Дане

ускладнення на нашу думку виникло за рахунок застосування гормонального препарату Ковінан.

Висновки до розділу 2.

Отже, можна зробити висновок, що найчастіше несправжня вагітність зустрічається у собак карликових порід, рідше у собак середніх порід та досить рідко у собак великих та гігантських порід. Клінічні ознаки у всіх тварин досить різняться і на саперед залежать на нашу думку від темперамента собак та їх психо-емоційного стану. Так, у тварин, які були легко збудливими власники спостерігали прояви материнської агресії, що ускладнювало життя не лише тваринам, але й їхнім власникам. Відносно показників крові, то нами не було виявлено специфічних змін, які можуть характеризувати стан тварин при несправжній вагітності. Аналізуючи результати лікування, нами було встановлено, що застосування «Лакто стоп» та «Калмвет» прискорює видужування тварин на 3 доби в порівнянні з першою групою та не має побічної дії.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Здоров'я репродуктивної системи собак є досить актуальним питанням в репродуктології собак. Більшість власників купуючи собі тварин розглядають їх не лише як членів родини але й хочуть мати від них приплід. Несправжня вагітність, яка може виникати у собак вже одразу після першої тички досить негативно впливає в цілому на організм собак та може призводити до розвитку запальних процесів як в матці так і молочних залозах [1-3, 5-20].

Несправжня вагітність у сук досить поширене захворювання якому лише в останні роки почали приділяти значну увагу. Багато хто з науковців досі не розуміє причин виникнення такого явища. Одні вважають що це захворювання інші ж навпаки – феноменом прояву статевого циклу, але помилкова вагітність швидше досить специфічний стан, а не якась аномалія.

Зміни в організмі самки, які виникають під час несправжньої вагітності досить характерні і часто призводять до порушень з боку репродуктивної системи, молочної залози і психіко-емоційного стану тварини. Відсутність адекватного та ефективного лікування призводить з часом до досить великої кількості ускладнень. Такі ускладнення, як піометра, мастит, мастопатія можуть призвести в майбутньому до нездатності самки до репродукції та навіть загибелі тварини.

Враховуючи різні думки, як практикуючих лікарів ветеринарної медицини так і науковців єдиної думки щодо даної патології не має. Одні автори вважають, що несправжня вагітність це патологія, яка обов'язково потребує лікуванні, інші – що це фізіологічний процес, який не лікується і мине через 10 - 14 днів навіть без медикаментозного лікування. На нашу думку несправжня вагітність – це захворювання, яке характеризується порушенням гормонального стану і призводить до великої кількості різних ускладнень. Найчастіше після частих несправжніх вагітностей у собак та кішок зустрічається піометра,

мастит, мастопатія, полікістоз яєчників та інші захворювання. Тому, лікування тварин з ознаками несправжньої вагітності просто необхідне.

Ми проводили дослідження несправжньої вагітності у сук протягом двох років, досліджували собак різних порід та віку. Було встановлено, що в 2018 році було – 15 хворих тварин, в 2019 році – 25 тварин та в 2020 році – 15 тварин. Враховуючи дані більшості авторів, що дана патологія зустрічається у всіх видів тварин нами було проведено аналіз порід в яких за період з 2018 по 2020 рік найчастіше зустрічалась дана патологія [1-3].

За отриманими даними найчастіше дана патологія зустрічається у карликових та декоративних порід собак, таких як йоркширський тер'єр, російський той-тер'єр, карликовий пінчер, чіхуахуа, середніх – американський та англійський кокер-спаніель, боксер та великих – лабрадор та німецька вівчарка (4 голови). На нашу думку, не має породної схильності до виникнення несправжньої вагітності, але все ж таки частіше дана патологія виникає у карликових порід собак [1-3].

Аналізуючи клінічні ознаки які виникають при несправжній вагітності можна зробити висновок, що дана патологія і не така вже і нешкідлива. Оскільки в першу чергу в молочній залозі відбуваються зміни, які характеризуються її набряком та появою псевдо лактації. Накопичення навіть незначної кількості молока може призвести до розвитку запалення тобто маститу, а іноді й до виникнення абсцесу молочної залози. Окрім того такий стан молочної залози дуже часто призводить до утворення сполучної тканини в так званого розвитку мастопатії з утворенням різного роду ущільнень та кіст, які в свою чергу через певний період часу можуть перероджуватися у злоякісні пухлини і тим самим призводити до передчасної загибелі тварини.

Так нами було виявлено, що у 2 % відсотків тварин спостерігали незначні прозорі виділення з статевої щілини, що свідчить про підвищення секреції ендометрію, яке може стати причиною виникнення гідрометри. Ще одним з дуже частих ускладнень несправжньої вагітності є піометра, яка

виникає за рахунок потрапляння патогенних мікроорганізмів в порожнину матки, а підсилена секреція слизової оболонки останньої є гарним місцем для її життєдіяльності. Тому, на нашу думку лікування несправжньої вагітності необхідно проводити завжди і мати на меті профілактику новоутворень молочної залози.

Симптоми несправжньої вагітності у 10-ти піддослідних собак проявлялися по різному. Так, при зверненні до лікаря ветеринарної медицини більшість господарів тварин скаржились на те, що собаки почали нервувати, скавчати, вити, відмовлятися від їжі, дві тварини почали проявляти немотивовану агресію.

У всіх дослідних тварин збільшились молочні пакети і при надавлюванні на сосок виділялась речовина білого або прозорого кольору. Більшість тварин носилися з своїми іграшками, охороняли їх, не давали можливості підходити власникам до так званого їхнього «гнізда».

За даними більшості дослідників несправжня вагітність – це психофункціональні зміни, які спостерігаються у самок, які є невагітними. З точки зору авторів основним показником, який необхідно розглядати при даній патології це емоційний стан тварин, який на їх думку виходить на перше місце. Тому, автор вважає за правильне розглядати несправжню вагітність, як комплекс взаємозв'язаних психо-нейро-гуморальних явищ, які мають свої фізіологічні прояви в вигляді природної готовності тварини стати матір'ю навіть при відсутності можливостей [10-25].

Щодо причин виникнення даної патології існує велика кількість думок, так одні автори вважають, що причиною даної патології є зниження рівня прогестерону в середині метеструсу, що в свою чергу викликає значне підвищення рівня пролактину сук які є невагітними [33-40].

Для діагностики даного феномену ми використовували збір анамнезу, де встановлювали чи в'язали тварину під час тічки, клінічний огляд при якому встановлювали лактацію, збільшення молочних залоз, виділення з статевої

щілини та інші ознаки характерні для даної патології. Дослідники вважають що несправжню вагітність можливо відрізнити від справжньої за допомогою пальпації черевної стінки, але це можливо виконати на нашу думку лише на останніх стадіях вагітності і результат може бути помилковим. На пізніх стадіях фантомну вагітність від справжньої можна відрізнити за результатами пальпації черева самки. При фізіологічній вагітності будуть відчуватися рухи плодів у збільшених рогах матки, що відсутнє при фантомній вагітності, але слід зауважити, що і в цьому випадку, роги матки можуть бути дещо збільшеними за рахунок рідини що може в них накопичуватися [10-15]. Тому для уточнення діагнозу всім тваринам проводили ультразвукове дослідження статевих органів на наявність плодів в матці. Отже, діагноз несправжня вагітність встановлюється на основі клініко-анамнестичних даних і підтверджується ультразвуковим дослідження статевих органів, тобто відсутністю плодів в матці [26-29].

При дослідженні крові показник ШОЕ також у всіх хворих сук був високий та відповідно становив у першої дослідної групи – $26,6 \pm 12,65$ мм/год, а в другій – $15,6 \pm 10,36$ мм/год. Причиною такого збільшення ШОЕ є яскраво виражений запальний процес в організмі хворих сук. Виявлене в лейкограмі зрушення ядра вліво теж підтверджувало перебіг запального процесу в організмі, а саме виникнення маститу.

Незначне збільшення кількості паличкоядерних нейтрофілів у сук обох дослідних груп ($12,2 \pm 1,28$ % та $11,2 \pm 1,62$ %) теж свідчило про перебіг запального процесу в організмі хворих тварин з наростанням ознак запалення молочної залози і розвитку маститу.

Відносно лікування існують різні думки, певна кількість дослідників та практичних лікарів взагалі не рекомендують лікувати таких тварин, інші навпаки відстоюють думку про необхідність введення таким тваринам гормональних препаратів. В даній роботі ми порівнювали ефективність лікування тварин з ознаками несправжньої вагітності гормональними

препаратами різних груп, але які впливають на нормалізацію гормонального стану та призупиняють лактацію.

При лікуванні двох груп тварин нами були застосовані і гормональні препарати (Ковінан) і (Лакто-стоп). Ефективність лікування двох груп порівнювали за часом зміни поведінки тварини, припиненням лактації і відсутністю побічних дій.

Відносно ж лактації, то у тварин першої групи на п'яту добу - менш інтенсивна, пальпаторно молочні залози дещо ущільнені, болючі при пальпації, а у тварин другої групи - вже на 3-тю добу була відсутня лактація у 90 % тварин і лише у 10 % дослідних тварин молочна залоза – інтенсивна, яскраво виражене ущільнення молочних залоз, місцева температура підвищена, при пальпації відмічається болючість молочних залоз, при надавлюванні на сосок виділяється коричневого кольору молочний секрет. На сьому добу у тварин другої групи – відсутність лактації у 90 % тварин, а у 10 % тварин виділення стали прозорими але все ще були наявними, у тварин ж першої групи виділення з молочної залози були ще у 100 % тварин.

Висновки до розділу 3.

Отже, можна зробити висновок, що у тварин другої дослідної групи яким застосовували «Лакто стоп» та «Калмвет» повна стабілізація психоемоційного стану відбулась на п'яту добу, що на 2 доби раніше ніж у тварин першої дослідної групи. Враховуючи той факт, що у 10 % тварин другої дослідної групи все ще були виділення з молочної залози прозорого кольору даним тваринам було продовжено лікування до 10 діб. Повна відсутність молоковіддачі припинилась лише через 10 діб після початку застосування Лакто стоп.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Несправжня вагітність найчастіше зустрічається у собак карликових порід йоркширський тер'єр і становить 27% від загальної кількості тварин, 18% у собак породи той-тер'єр, 11% - у собак породи чихуахуа, 16% - англійський та американський кокер-спаніель та в значно меншому відсотковому відношенні зустрічається у собак середніх та крупних порід.

2. При УЗД діагностиці візуалізувалися роги матки дещо збільшені в діаметрі, з незначною кількістю анехогенного вмісту, плоди ж не діагностувалися. Стінка рогів матки була дещо потовщеною як і при фізіологічній вагітності. При ультразвуковому дослідженні яєчників ми виявляли поодинокі кісти діаметр яких коливався в межах від 1 до 2 см.

3. При біохімічному дослідженні крові спостерігали незначне збільшення лужної фосфатази ($281,87 \pm 13,02$) у сук другої дослідної групи порівняно з першою ($231,71 \pm 17,71$). У всіх дослідних тварин першої ($271,2 \pm 5,7$) і другої ($275,5 \pm 6,8$) групи спостерігали незначне підвищення в крові лактатдегідрогенази та α -амілази.

4. Лікування несправжньої вагітності є обов'язковим з метою попередження в майбутньому розвитку пухлин молочних залоз. Під час несправжньої вагітності коли молочна залоза входить в стадію лактації ризик розвитку в майбутньому пухлин в десятки разів тільки зростає.

5. Найкращий терапевтичний ефект дає наступна схема лікування : «Лакто-стоп» в дозі 0,1 мл * 1 раз на добу per os протягом 4-6 діб, надалі при наявності лактації прийом було продовжено до 10 діб, а з метою корекції поведінки тварини призначати «КалмВет» згідно інструкції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скрипнюк В. В., Ковальова Л. О., Ковальов П. В. Розповсюдження несправжньої вагітності у сук в м. Житомир. Сучасні аспекти лікування і профілактики хвороб тварин : матеріали IV Всеукраїнської наук.-практ. інтернет - конф., 15-16 жовтня 2020 р. Полтава., 2020. С. 142–143.
2. Ковальова Л. О., Скрипнюк В. В., Строга С. М. Клінічні ознаки несправжньої вагітності (псевдоциезу) у сук. Наукові читання 2020. Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини : матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. конф., 10 грудня 2020 р. Житомир., 2020. С. 115–118.
3. Скрипнюк В. В. Ефективність застосування «Лактостоп» для лікування несправжньої вагітності у сук. Наукові здобутки студентської молоді у ветеринарії : матеріали XXII-ї всеукраїнської наук.-практ. конф. Магістрів та бакалаврів, 22 січня 2021 р. Житомир., 2021. С. 75–78.
4. Симпсон Дж. Руководство по репродукции и неонатологии собак и кошек. Москва : Софион, 2005. 500с.
5. Харенко М. І., Хомин С. П., Кошовий В. П. Фізіологія та патологія розмноження дрібних тварин. Суми : Козацький вал, 2005. 555с.
6. Фольмерхаус Б. Фревейн Й. Анатомия собаки и кошки : книга. Москва, 2003. 283 с.
7. Peter A. Die Arterienversorgung von Eierstock und Eileiter. Untersuchungen bei Hund und Katze. *Zschr. Anat. Entw. gesch.* 1929. № 89. P. 763.
8. Ветеринарне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології: підручник. В. А. Яблонський та ін. Вінниця, 2008. 600с.
9. Bastan A., Fmdik M., Erunal N., Asian S., Kiliçoğlu C. The use of cabergoline for treatment of pseudopregnancy in dogs with the purpose of suppressing lactation. *Reprod Domest Anim.* 1998. P. 49–53.
10. England GCW. Complications of treating presumed pseudopregnancy in

pregnant bitches. *Vet Rec.* 1998. P. 71.

11. Карпов В. А. Акушерство мелких животных : книга. Москва, 1984. 237с.

12. Lee W. M., Kooistra H. S., Mol J. A., Dieleman S. J., Schaefers-Okkens A. C. Ovariectomy during the luteal phase influences secretion of prolactin, growth hormone, and insulin-like growth factor-I in the bitch. *Theriogenology*. 2006/ P 484–490.

13. Nitschke T. Diaphragma pelvis, Clitoris und Vestibulum vaginae der Hundin *Anat. Anz.* 1970. №127. P. 76–135.

14. Студенцов А. П. Ветеринарное акушерство и гинекология : книга. Москва, 1961. 523с.

15. Аллен В. Е. Полный курс акушерства и гинекологии собак : справочник. Москва, 2002. 430с.

16. Справочник ветеринарного врача : справочник. / [Н. М. Алтухов, Б. А. Афанасьев, Б. А. Башкиров и др.]. Москва, 1996. 452с.

17. Гончаров В. П., Карпов В. А. Справочник по акушерству и гинекологии животных : книга. Москва. 1991. С. 150–285 с.

18. Вельбівець М. В., Івасенко Б. П. Поширення хвороб матки і молочної залози у сук залежно від способів попередження вагітності. *Конгрес спеціалістів ветеринарної медицини* : матеріали 4-го міжнар. конгрес спеціалістів вет. медицини, (Київ, 3-6 жовт. 2006 р.). Київ. С. 13–14.

19. Нимандр Х. Г., Сутгер П. Ф. Болезни собак : практ. руководство для вет. врачей. Москва, 1998. 816 с.

20. Дюльгер Г. П. Физиология размножения и репродуктивная патология собак : книга. Москва, 2002. 150 с.

21. Горспул Л., Дідух А. Нові практичні можливості застосування Ковінану у ветеринарній практиці. *Журнал Здоров'я тварин*. 2006. №2. С. 16 – 19.

22. Минаева С., Болдырева Е. Основные гинекологические патологии собак и кошек. *Ветеринарная газета*. 1998. С. 5–7.

23. Donnay I., Ravis J., Verstegen J. Influence des antécédents hormonaux sur

l'apparition clinique des tumeurs mammaires chez la chienne. Etude épidémiologique. *Енн Мед. Ветеринар*. 1994. Р. 109–117.

24. Иванцов Д. Ложная беременность у собак. *Круг знаний*. 2016. URL : <http://krugznaniy.ru/article/lozhnaya-beremennosty-u-sobak/>.

25. Зайцев Е. А. Лечение собак при эндометрите. *Ветеринария*. 1999. №9. С. 10–14.

26. Барр Ф. Ультразвуковая диагностика заболеваний собак и кошек : книга. Москва, 1999. 208 с.

27. Івасенко Б. П., Кучеренко Ю. Л., Кудрявцев О. І. Діагностика вагітності у сук та кішок. *Ветеринарна медицина України*. 2006. №6. С. 20–21.

28. Локес П. І., Стовпа В. Г., Каришева Л. П. Ультразвукова діагностика хвороб дрібних тварин : книга. Полтава, 2007. 126 с.

29. Ходе–Сегонд А. Диагностика беременности у кошки. *Ветеринар*. 1999. №7. С. 14–18.

30. Уиллард М., Тведтен Г., Торнвальд Г. Лабораторная диагностика в клинике мелких домашних животных : книга. Москва, 2004. 430 с.

31. Рудницкий Л. В. О чём говорят анализы : справочник. Санкт Петербург, 2008. 156 с.

32. Базарнова М. А., Морозова В. Т. Руководство к практическим занятиям по клинической лабораторной диагностике : Киев, 1998. С. 204–217.

33. Root A. L., Parkin T. D., Hutchison P., Warnes C., Yam P. S. Canine pseudopregnancy: an evaluation of prevalence and current treatment protocols in the UK. *Veterinary Research*. 2018. DOI: 10.1186/s12917-018-1493-1.

34. Мельник В. О., Кравченко О. О. Акушерство, гінекологія і біотехнологія відтворення тварин. Конспект лекцій. Миколаїв : МНАУ. 2018. 140с.

35. Англія Г. Ускладнення лікування передбачуваної псевдовагітності у вагітних сук. *Vet Rec*. 1998. С. 369–371.

36. Tsutsui T., Kirihara N., Hori T., Concannon P.W. Plasma progesterone and prolactin concentrations in overtly pseudopregnant bitches: a clinical study.

Theriogenology. 2007. №67.1 P/1032–1038.

37. Gobello C., Colombani M., Scaglia H., Rodolfo L., Goya R.G. Heterogeneity of circulating prolactin in the bitch. *Reprod Nutr Dev*. 2001. P. 505–511.

38. Harvey M. J., Cauvin A., Dale M., Lindley S., Ballabio R. Effect and mechanisms of the anti-prolactin drug cabergoline on pseudopregnancy in the bitch. *J Small Anim Pract*. 1997. P. 336–339.

39. Fatjo J., Ruiz-De-La-Torre J. L., Manteca X. The epidemiology of behavioural problems in dogs and cats: a survey of veterinary practitioners. *Anim Welfare-Potters Bar Wheathampstead*. 2006. P. 179.

40. Кисиленко І. О. Розповсюдження та діагностика фантомної вагітності у сук в умовах приватної клініки «Пес+кіт» м. Харків. [сайт]. URL : <https://xreferat.com/55/5218-1-rozpovsyudzhennya-ta-d-agnostika-fantomno-vag-tnost-u-suk-v-umovah-privatno-kl-n-ki.html>.